

Column

Laten we het over liefde hebben

In *Hold everything dear*, een boek dat ik kocht vanwege de titel, vraagt John Berger zich af wat de relatie van het verleden is met wat nog niet gebeurd is, de toekomst. Welke rol wij die vandaag leven spelen bij het begrijpen en reconstrueren van de verbeelding van hen die aan ons vooraf zijn gegaan. Waar engageerden onze voorouders zich mee? En hoe gaan we nu om met wat ooit 'dierbaar' was?

Gunay Uslu, staatssecretaris voor Cultuur en Media, hekelde vorig jaar in haar Huizingalezing onze verwrongen relatie met cultuur, onze terughoudendheid waarmee we de kunsten de liefde onthouden die haar toekomst, terwijl die onze samenleving maken. Ze vroeg zich af hoe we permanente aandacht kunnen creëren om te voorkomen dat de liefde uitdooft. Ja, we moeten het over liefde hebben. En over haar tegenhanger: onverschilligheid en verwaarlozing. Daarvoor moeten we ook voorbij de kunsten kijken. Naar de infrastructuur bijvoorbeeld, omdat ook die deel van onze cultuur is.

Drijfzand

Onlangs werd de Prinses Margrietunnel tussen Joure en Sneek gesloten. Het asfalt in de tunnelbuis kwam door de waterdruk omhoog. Zandzakken in de tunnel moesten het geheel weer terugduwen; een adembenemend beeld omdat het laat zien dat ons land letterlijk is gebouwd op drijfzand. De tunnel is weer open, maar Friesland dreigde wel onbereikbaar te worden. Het was namelijk onzeker of de bruggen – kunstwerken, zoals Rijkswaterstaat haar bruggen en viaducten noemt – al dat verkeer via de tijdelijke omleidingen wel zouden houden. Vanwege het jarenlang vooruit-

Reflectie
Museum Boijmans
Van Beuningen,
Rotterdam.
Fotografie:
Bik van der Pol

Liesbeth Bik

geschoven onderhoud waren die bruggen, zo vreesde men, onbetrouwbaar geworden.

Dagelijks blazen binnenvaartschippers duizenden kubieke meters dampen de lucht in. Die gassen zijn zo kankerverwekkend dat bedrijven verplicht zijn de uitstoot tot een minimum te beperken. Wat vaak nog te veel gevraagd blijkt te zijn, en dus niet gebeurt. Onverschilligheid, waarvan schippers, rechteloos personeel en omwonenden direct de fysieke en geestelijke gevolgen ondervinden.

De atmosfeer als dumpplaats. CO₂ wordt verhandeld, stikstof verdeeld, export, groei en handel geprioriteerd. Tegelijkertijd diepgaand, achterstallig onderhoud, van infrastructuur tot ecosysteem, omdat we ons niet willen voorstellen dat onze acties, of het nalaten daarvan, enig effect hebben. Het is verleidelijk om met alles wat als vanzelfsprekend wordt beschouwd achteloos om te gaan. Maar het effect is er wel, op korte of lange termijn. Ze kruipt in het DNA van de samenleving.

Afleidingsmanoeuvre

Zo sluit Museum Boijmans van Beuningen de deuren voor tien jaar. Inmiddels is het museum al bijna drie jaar dicht. Daar lijkt niemand om te malen. De oorzaak? Achterstallig onderhoud, lekkage, asbest. De echte oorzaak? Gebrek aan liefde. Daardoor wordt aan generaties Rotterdamers en andere Nederlanders de mogelijkheid ontzegd om in aanraking te komen met de kunst en cultuur van heden en verleden. Het gevolg? Verwaarlozing van generaties. Is dat nou zo erg? Jazeker, want dat gemis creëert een toekomstige desinteresse en onverschilligheid voor alles wat met andere beelden dan de dagelijkse werkelijkheid te maken heeft. Gunay Uslu verwijst naar André Malraux, wanneer zij zegt dat de cultuur steeds opnieuw eigen moet worden gemaakt. Dat helpt een samenleving steeds opnieuw te vernieuwen. In onverschilligheid verliest alles waarde, waarschuwt ze.

De blinkende pot naast het museum compenseert weliswaar dat gemis, maar de onthouding niet. Het is eerder een afleidingsmanoeuvre. Het spiegelende oppervlak van het Depot kaatst

alles terug. Het fungeert als permanente aandachtstrekker maar de reflectie gaat niet dieper dan het spectaculaire oppervlak. We zien onszelf, gesitueerd met de stad als achtergrond, en maken selfies van dat beeld. Misschien zien we ook het onttakelde museum, maar we missen het zicht op wat het museum herbergde. Het Depot houdt de wereld letterlijk een spiegel voor, een die slechts reflecteert en afsluit; de spiegel die ons hier wordt voorgehouden vervangt de liefde voor de wereld om ons heen – echte, diepgaande liefde. Dat is waar Uslu volgens mij op doelt. Zeggingskracht, beeldingskracht, en permanente reflectie, aandacht en zorg, zodat de liefde niet uitdooft. Een museum doet dat: het brengt objecten, plaatsen, en verhalen van verschillende herkomsten bij elkaar om ze te laten resoneren. Met elkaar vormen zij meer dan de som der delen en activeren zo de spannende en opwindende complexiteit van de wereld. Ze bieden steeds veranderende perspectieven en ook meerstemmigheid. Tegen de versimpeling en de letterlijkheid in, maar broeiend, bruisend, lelijk, mooi en pijnlijk, vol tegenspraken en ingewikkeldheden. Omdat dat de samenleving weerspiegelt. Wat wil Rotterdam nou eigenlijk van en met de kunst? Is het Depot neergezet om te doen vergeten dat er eigenlijk een museum voor dicht ging? Ter compensatie?

Verhalen die niet verteld worden verdwijnen, en met dat grote vergeten denken we niets meer dan onszelf nodig te hebben: we zetten onszelf te kijk. Als het niet meer nodig of mogelijk is om het museum binnen te gaan en te zoeken naar wat ons wel of niet dierbaar is, waar vinden we elkaar dan nog? •

Liesbeth Bik is beeldend kunstenaar en voorzitter van de Akademie van Kunsten. Fotografie: Jos van der Pol